

Avaliku teabe nõukogu VII kohtumine 21.01.2020

kell 10:00 – 13:00

Koht: Andmekaitse Inspeksioon, Tatari 39, Tallinn.

Osalejad: Jana Sakh- Labi/Justiitsministeerium, Marleen Lemps/ Kaitseministeerium, Elle Vahur/ Kaitseministeerium, Andrea Kivi/ Kultuuriministeerium, Triin Nigul/ Keskkonnaministeerium, Kaidi Vapper/ Keskkonnaministeerium, Enno Veikesaar/ Maaeluministeerium, Ingrid Lehto/ Haridus - ja Teadusministeerium, Kertu Nurmsalu/ Siseministeerium, Sille Uusleer/Siseministeerium, Ott Velsberg/Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Ethel Bubõr/ Sotsiaalministeerium, Nele Nisu/ Sotsiaalministeerium, Urmas Ojamäe/ Rahandusministeerium, Hille Oidemaa/ Välisministeerium, Merit Valgjärv/ Tallinna Linnavalitsus, Tõnis Kuuse/ Maksu -ja Tolliamet, Helina- Aleksandra Lettens/ Tallinna Linnavalitsus, Krete Paal/ Politsei ja Piirivalveamet, Maarja Kirss/ Andmekaitse Inspeksioon, Elve Adamson/ Andmekaitse Inspeksioon, Urmo Parm/ Andmekaitse Inspeksioon, Signe Heiberg/ Andmekaitse Inspeksioon.

1. Andmekaitse inspeksiooni (AKI) peainspektor Elve Adamsoni ülevaade

Dokumendiregistri pidamisest ja teabenõuetele vastamisest

Püsivad probleemid seoses dokumendiregistriga - registreeritakse sisse e- kiri, millele juurdepääsupiirangut pandud ei ole, aga juurdepääsu võimaldatud ka ei ole. Väga palju ametlikku kirjavahetust ei käi läbi dokumendiregistri. Kui kirjavahetust peetakse asutusega, peab käima see toimuma läbi dokumendiregistri.

Kui on avalik teave ja seda ei ole registreeritud dokumendiregistris, on õigus siiski see välja küsida.

Asutuste sisekordades on mõistlik lahti kirjutada, millist kirjavahetust registreeritakse ja millist mitte.

Kahjuks leiab valesti seatud juurdepääsupiirangu aluseid veel palju. Juurdepääsupiirang on pandud ärisaladusele näiteks 75 aastaks, milleks alust ei seadustes ei ole.

Dokumendiregistris on näha kirju, kus metaandmetest nähtub täisnimi. Dokumendi liik ja nimi annab palju teavet ja siin on suur riive isikule. Kohtutäiturite, ametnike nimed peaksid olema nimetatud ametinimedega, sest teised ei tea, et tegu on selliste ametiisikutega. FIE-de puhul tuleb samuti kirjutada tema staatus juurde.

Riigiasutustel on dokumendiregister juba paremas seisus, kui vaatame KOV tasandil, siis on rohkem probleeme.

Kui vaadata dokumendiregistris metaandmete väljade täitmist, siis esmases vaates on väljade täidetud, aga kui lahti klõpsata, siis on näha, et täitmine on poolik. Näiteks pole infot, mis liiki dokumendiga on tegemist jne.

Tehnilise poole pealt on vaja jälgida seda, et kui teete dokumendiregistris uuendusi, siis kontrollige ka avalikus vaates üle, kas kõik ikka on pärast korras. Just uuenduste käigus võib juhtuda selliseid asju, et AK teave läheb avalikuks ja vastupidi.

Inimliku eksimise ennetamiseks soovitamegi teha aeg –ajalt kontrolle väljastpoolt vaadatuna.

AKI peab klassifikaatorit ja viimasel ajal on teemaks, et tahetakse sinna lisada tähtjatuud juurdepääsupiiranguid. Piirangu alus peab tulema ikkagi seadusest. Kui eriseadusest ei tule teist

tähtaega, siis AvTS annab 5 + 5 aastat. Võib-olla peaks olema tähtaeg pikem, aga see on seadusandja teha.

Probleem on olnud riigiarhiivi väärtusega dokumentidega. Kui 5 + 5 saab läbi, pole enam alust juurdepääsu peal hoida.

Teabenõuetega esitamisega võib tihti olla nii, et küsija küsitab umbmääraselt. Kui te ei saa aru, olge valmis välja selgitama, mida soovitakse. Ka siis peab vastama, kui küsija on kiuslik või pahatahtlik.

Vaba arutelu - probleemkohad?

Koostöödirektor Maaja Kirss: Olen saanud küsimuse, mis puudutas Euroopa andmekaitsekoostöögruppi arvamusel, mis anti Taani riigile art 28 alusel vastutava ja volitatud andmetöötajate tüüplepingu tingimuste kohta. Küsimus oli mida AKI arvab? Taani protsess on nii kaugele jõudnud tänu sellele, et andmekaitsekoostöögruppi on selle heaks kiitnud, mis tähendab seda, et kõik liikmesriigid on oma arvamusel andnud. Siseministerium: Erilisi probleeme dokumendihalduse poole pealt ei ole.

Küsimus: Mureks on juurdepääsupiirangu tähtsused. 5+5 ei rahulda sisejulgeoleku valdkonna vajadusi.

AKI vastus: Kui AvTS-i lisada veel juurde 5+5 mõtet, siis seda võidakse kasutada ka teiste dokumentide puhul. Mõistlik seadusandjal vaadata, mida saab reguleerida eriseaduste kaudu.

Arutelu: Kui tänasel päeval on teave riigisaladus, aga 10 aastat tagasi ei olnud. Näide turvasüsteemi dokument. See on ministri käskkirjaga kehtestatud ja arhiiviväärtuslik. Kui nüüd AvTS-i alusel 5+ 5 on läbi, aga turvasüsteem kontseptsioonina ikkagi sama. Kas peaks dokumendi avalikuks andma või tegema sellest riigisaladuse?

Vastus: Teavet tuleb hinnata ajahetke seisuga.

Küsimus: Teemaks on ametnike omavaheline suhtlus ja selle registreerimine. Millisest hetkest muutub suhtlus ametlikuks seisukohaks, kui suhtlemine toimub kolleegide ja rakendusasutuste vahel ning see suhtlus on sisendiks poliitilise otsuse koostamisel?

AKI: Kas tegu võib olla töödokumendiga?

Vastus: Jah, mingi ajani. Võib-olla mõnikord jääbki lahtiseks, mis dokumendiga tegu, sest ei jõuta seisukohani välja.

AKI: Põhimõtteks see, et asutus peab ise hindama.

Küsimus: Seoses juurdepääsupiirangute panemisega - kas siis, kui dokumendile pannakse uus juurdepääsupiirang, peab uus lõpp ühtima selle algse dokumendi kuupäevaga?

AKI: Jah.

Küsimus: Andmejälgijaga seoses küsin kõigilt, kas kodanikud põhjendavad, miks nad tahavad oma isikuandmetele juurdepääsu saada?

Vastused: Nad ei pea põhjendama. Nad lihtsalt tunnevad huvi, miks on andmeid vaadatud. Uus huvigrupp on vangid. Inimesed küsivad, milline on õiguslik alus ja põhjus.

2. Avaandmed

Majandus - ja kommunikatsiooniministeriumi (MKM) andmejuht Ott Velsbergi ettekanne.

Aastal 2018 on MKM-i partner Open Knowledge Estonia. Avaandmete nõudluse kasvatamiseks ja pakkumuste suurendamiseks. 2018 oli avaandmete portaalis avalikustatud 74 andmehulka. Aastal 2015 oli see arv alla 50, 2019 septembris oli avaldatud 179 andmehulka 39 teabevaldaja poolt. Jaanuaris 2020 oli 194 andmehulka avalikustatud 45 teabevaldaja poolt.

Isikuandmed ei kuulu avalikustamisele avaandmetena.

Küsimus: Kui äriregistris on avalikustatud juhatuste liikmete isikuandmed, siis kas need kuuluvad avaandmete hulka?

Vastus: Tänapäevane Euroopa Komisjoni hoiak on, et teatud juhul kuuluvad isikuandmed ka avaandmete hulka, sest seal on sedavõrd suur potentsiaal majanduse elavdamiseks, läbipaistvuseks ettevõtluses. Äriregistri osas saatsime, kuigi Äriregistri hoiak on panna rohkem andmed kinni. Euroopa Komisjon leiab aga, et kõik see, mis täna on andmete koosseisus, seda tuleb veel laiendada.

Küsimus: Kas äriregistrid on Euroopa Liidus ühesuguse andmekoosseisuga?

Vastus: Äriregistrid pole ühesuguste andmekoosseisudega.

Tulles tagasi andmete avalikustamise teema juurde, siis alates 2018. aasta lõpust töötab uus avaandmete portaal.

2019 toimus nõudeprotsess. Käisime erinevad IT tegevustega seotud arendused läbi ja vaatasime tehtud projekte. Tuli välja, et oli 60 -70 projekti, kus ei olnud kohustusi täidetud. Kui olete SF projektide raames endale kohustusi võtnud avaandmete jaoks, siis veenduge, et see on tehtud.

Suureks probleemiks oli litsentside määramine. Andmed avalikustati, aga millise litsentsiga ja millised on kasutustingimused, seda ei määratud.

2018. aastal oli Eesti EDP (Euroopa avaandmete portaali) indeksis Euroopa liidus 25. kohal. 2019 olime indeksiga 14. kohal. (OECD mõõdik on EDP-st erinev.)

Selle aasta eesmärgiks on saada avalikustatud avaandmete portaalis 570 andmehulka. Samuti on eesmärgiks kahekordistada rakenduste arv. Tuleb avaandmete lühiajaline strateegia. Tuleb nõudeprotsess 2. Hakkame aktiivsemalt teabevaldajatega suhtlema. Tuleb ka andmekorje.

Uuenenud avaandmete portaali saab olema valmis aasta lõpuks. Hange tuleb märtsi lõpuks.

Küsimus: AvTS jätab võimaluse avalikustada andmed veebilehe kujul, kust tulevad vahendid, et saaks teha andmed kvaliteetselt masinloetavaks ja alla laetavaks? Enamus viidetest avaandmetele ei ole klassikalised avaandmed selles mõttes, et need on alla laetavad ja masinloetavad, värskest uuendatud.

Vastus: Selleks oli rahastus olemas 4 aastat.

Küsimus: Kuidas avaandmed on kasu toonud, kas seda on uuritud?

Vastus: Mõjuhinnangut ei ole veel läbi viinud, aga on infot, et osades sektorites on avaandmetest palju kasu majandusele. Transpordis kasutatakse avaandmeid palju, üks näide Tark Tee andmeid kasutavad väga paljud ettevõtted.

3. TEXTA tutvustus

Majandus - ja kommunikatsiooniministeriumi andmejuht Ott Velsbergi ettekanne.

TEXTA on rahastatud osaliselt keeletehnoloogia programmist. See võimaldab teksti analüüsi, klassifitseerimist, tuvastada nimed ja e-posti aadressid, telefoninumbrid jne. TEXTA *toolkit* kogub erinevaid teeke. Uus versioon on 2.0 versioon ja kättesaadav koodivaramus. Tuleb ka kasutusjuhend.

Texta tegi detsembris piloodi ning aitas Tarbijakaitse - ja Tehnilise Järelevalveameti ühinemisel korraldada kirjade revideerimist.

TEXTA *toolkit* toetab üle 13000 failiformaadi.

4. Ülevaade normidest, mida asutused peavad arvestama videojälgitamise tegemisel

AKI tehnoloogiadirektori Urmo Parmu ettekanne.

Füüsilisel isikul saab olla isiklik otstarbe, kui kaamera ei kata avalikku ruumi ja ei puuduta naabreid. Juriidilisel isikul vaja leida eesmärk ja peale seda õiguslik alus. Juriidilisel isikul on õiguslikuks aluseks tihti õigustatud huvi.

Riigiasutuste puhul keelab aga üldmäärus õigustatud huvi kui õigusliku aluse, kasutamise. Seega võiks pigem lähtuda küberturvalisuse seaduse nõudest rakendada ISKE turbemeetmeid ning videovalve ongi üks turbemeede. Samas ei ole alati hoone haldaja riigiasutus ise, see võib olla ka teenusega sisse ostetud. Sellisel juhul on õigusliku aluse määramise kohustus hoone haldajal.

Läbiv põhimõte: eesmärk peab olema täidetav inimese suhtes minimaalse riivega ja andmetöötlus kaetud turvameetmetega.

Videoalvest teavitamine tuleneb isikuandmete kaitse üldmäärusest, EDPB-l on lõplikul kinnitamisel videovalve juhend, kus on teavitamise suunised olemas. Ka AKI-l on plaanis teavitamise osas suuniseid anda.

Protokollis

Signe Heiberg